

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-82>

**TRANSFORMING GLOBAL HEALTH:
EMERGING TRENDS AND ENDURING
SYSTEMIC CONSTRAINTS**

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я:
МІЖ ТРЕНДАМИ РОЗВИТКУ ТА СТАЛИМИ ВИКЛИКАМИ**

Skaletska Z. S.

*PhD in Law, Associate Professor
Ass. Professor,
Andrii Meleshevysh Kyiv-Mohyla
School of Governance
of National University "Kyiv-Mohyla
academy"
Kyiv, Ukraine*

Скалецька З. С.

*доктор правових наук (Республіка
Польща), доцент,
доцент,
Києво-Могилянська школа
врядування імені Андрія Мелешевича
Національного університету
«Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна*

Актуальність дослідження визначається зростанням навантаження на системи охорони здоров'я внаслідок воєнних дій, економічної нестабільності, демографічних змін та погіршення психосоціального стану населення. У сучасних умовах питання охорони здоров'я виходять за межі суто медичної сфери та інтегруються в ширший контекст соціального благополуччя, що охоплює рівень життя, доступ до послуг, соціальну захищеність і якість людського капіталу. У сучасному науковому дискурсі глобальне здоров'я розглядається як складова світового порядку, що відображає не лише стан медичних систем, а й рівень міжнародної взаємодії, нерівності розвитку та доступу до ресурсів [1].

Метою дослідження є аналіз трансформацій в охороні здоров'я у взаємозв'язку із соціальним благополуччям населення, а також визначення ключових викликів і напрямів удосконалення політик у цій сфері.

Сучасна система охорони здоров'я характеризується необхідністю адаптації до нових ризиків, серед яких особливе значення мають наслідки військових конфліктів, масові переміщення населення, руйнування інфраструктури та обмежений доступ до медичних послуг у окремих регіонах. Це призводить до нерівномірності у забезпеченні медичною допомогою та поглиблення регіональних диспропорцій. Багаторічним завданням на глобальному рівні є перехід в організації медичної допомоги до принципів доступності, ефективності та пацієнтоорієнтованості. Зростає роль первинної медичної допомоги як

базового рівня системи, що забезпечує профілактику захворювань, раннє виявлення патологій і координацію подальшого лікування [2]. У відповідь на зростання поширеності хронічних захворювань системи охорони здоров'я зміщують акцент на профілактичні програми та раннє виявлення ризиків.

Водночас, зростає тренд інтеграції цифрових технологій у сферу охорони здоров'я – електронні медичні записи, телемедицина та цифрові платформи, що сприяє підвищенню доступності послуг, особливо для віддалених регіонів або вразливих груп населення. Такі рішення вимагають розвитку відповідної інфраструктури, фінансування, нормативного забезпечення та підготовки кадрів. Поряд із цифровізацією простежується загальна тенденція до зміщення ресурсів від реактивної до превентивної моделі охорони здоров'я – посилення ролі профілактики, міжсекторальних політик і управління факторами ризику на рівні населення. Водночас ефективність цих процесів обмежується нерівномірністю ресурсного забезпечення та інституційної спроможності різних країн [3].

Соціальне благополуччя населення тісно пов'язане з рівнем функціонування системи охорони здоров'я. Здоров'я населення виступає не лише результатом медичного обслуговування, але й інтегральним показником соціально-економічного розвитку. До ключових соціальних детермінант належать рівень доходів, умови праці, освіта, екологічні фактори та доступ до соціальних послуг. Системи соціального забезпечення повинні реагувати на нові соціальні ризики, включаючи безробіття, інвалідність, втрату годувальника, внутрішнє переміщення та інші наслідки кризових явищ.

Окрему увагу слід приділити психічному здоров'ю як складовій загального благополуччя. Умови підвищеного стресу, невизначеності та соціальної напруги призводять до зростання поширеності депресивних розладів, тривожних станів і посттравматичних стресових розладів. Це формує додаткове навантаження на систему охорони здоров'я та потребує розвитку психосоціальної підтримки, інтегрованої у загальну систему медичних послуг. Проблеми психічного здоров'я набувають ознак глобального тренду, водночас залишаючись недостатньо інтегрованими у національні системи охорони здоров'я. Хронічне недофінансування цієї сфери та стигматизація психічних розладів формують стійке структурне обмеження для досягнення повноцінного соціального благополуччя. Що врешті стає вагомими чинником для всієї економічної спроможності країни.

Фінансування системи охорони здоров'я також є визначальним фактором її ефективності. Оптимізація фінансових потоків, впровадження ефективних управлінських механізмів та раціональне

використання ресурсів сприяють підвищенню стійкості системи. Фінансова нестійкість систем охорони здоров'я має довготривалий характер і проявляється у залежності від макроекономічних коливань, демографічного навантаження та зростання вартості медичних технологій. Це формує постійний розрив між потребами населення та можливостями їх задоволення, який не усувається навіть у періоди економічного зростання. Ще два міжнародних напрямки діяльності на високому рівні впливають на глобальне здоров'я – торгівля та право інтелектуальної власності – з потенційним поглиблення асиметрії та розбіжностей навіть між давніми стратегічними партнерами [4].

Соціальне благополуччя залежить також від рівня міжсекторальної взаємодії. Ефективна політика у сфері охорони здоров'я потребує координації між різними галузями, включаючи освіту, економіку, екологію та соціальний захист. Такий підхід дозволяє враховувати комплексний характер детермінант здоров'я та формувати більш цілісні управлінські рішення. Відповідно до Звіту Світового банку, здоровіші люди навчаються краще, продуктивніше працюють, заощаджують та інвестують – переваги, які допомагають країнам розширювати можливості, нарощувати людський капітал, створювати робочі місця та сприяти інклюзивному процвітання [5].

В умовах глобальних викликів особливого значення набуває принцип стійкості системи охорони здоров'я. Це передбачає здатність системи функціонувати в умовах криз, адаптуватися до змін і забезпечувати безперервність надання послуг. Основними елементами стійкості є належне управління, достатнє фінансування, кадровий потенціал, інфраструктура та інформаційні ресурси. Таким чином, сучасна трансформація глобального здоров'я відбувається на перетині динамічних змін і стійких обмежень. З одного боку, впроваджуються інноваційні підходи, цифрові рішення та нові моделі управління, а з іншого – зберігаються фундаментальні проблеми нерівності, ресурсної обмеженості та інституційної фрагментації, стабільні соціальні детермінанти здоров'я [6].

Висновки. Сучасна трансформація глобального здоров'я визначається взаємодією двох груп процесів: розвитку системних трендів і збереження сталих структурних обмежень. До ключових трендів належать цифровізація медичних послуг, посилення ролі первинної медичної допомоги, перехід до превентивної моделі охорони здоров'я, зростання значення психічного здоров'я та інституціоналізація міжсекторального підходу до формування політик у сфері здоров'я. Ці процеси формують нову архітектуру систем охорони здоров'я, орієнтовану на доступність, координацію та ефективність.

Водночас стали виклики мають системний і довготривалий характер та включають нерівність доступу до медичних послуг, фінансову нестабільність систем, кадровий дефіцит, демографічне навантаження, наслідки воєнних конфліктів і обмежену інституційну спроможність окремих держав. Ці фактори не усуваються в межах короткострокових реформ і відтворюють дисбаланси у глобальній системі здоров'я. Трансформація глобального здоров'я означає перехід від фрагментованих національних підходів до більш інтегрованих моделей управління, однак ефективність цього переходу залежить від здатності держав і міжнародних інституцій узгоджувати політики та долати ресурсну асиметрію. Для політики це означає необхідність поєднання інвестицій у цифровізацію, первинну ланку та профілактику з одночасним зміцненням фінансової стійкості, кадрового потенціалу та механізмів міжнародної координації.

Література:

1. Salm M, Ali M, Minihane M, Conrad P. Defining global health: findings from a systematic review and thematic analysis of the literature. *BMJ Glob Health*. 2021 Jun;6(6):e005292. DOI: 10.1136/bmjgh-2021-005292
2. Kevis S. The Impact of Social Determinants on Public HealthOutcomes: A Comprehensive Review. *Epidemiol Sci* 2024. Vol. 14(6): 584. DOI: 10.4172/2161-1165.1000584
3. Brake T.-M., Razum O. Prevention of War: A Scoping Review on Primary Preventive Measures in Public Health. *Public Health Review* 2024, Vol. 44:1606201. DOI: 10.3389/phrs.2023.1606201
4. Salgado C. The place of health in the EU-CELAC interregional cooperation from 2005 to 2023: a historical, empirical and prospective analysis. *Globalization and Health*. 2024, Vol 20, article number 60. DOI: 10.1186/s12992-024-01059-3
5. Debebe, Zelalem, and others. A Healthy Future: Primary Health Care and the Chronic Disease Epidemic in East Asia and Pacific. East Asia and Pacific Development Studies. Washington, DC: World Bank. 2026, DOI:10.1596/978-1-4648-2284-1
6. World report on social determinants of health equity. World Health Organization, 2025, URL: <https://iris.who.int/home> (дата звернення: 20.03.2026).